

ZATERDAG 21 MAART 2020 - DS WEEKBLAD

REFLECTOR

BERNARD DEWULF ZIET EEN BEELD EN DENKT AAN KUNST.

Koen van den Broek, 'Hollywood Boulevard', olie op canvas, 2011. Private collection NY

De lege stad

Het is een van de eerste beelden die ik zag van Wuhan, de Chinese stad waar het nieuwe coronavirus begon. Ze werd afgesloten van de buitenwereld en al snel een 'spookstad' genoemd. Volgens het woordenboek is dat een 'stad waaruit alle leven verdwenen is'.

De foto echter laat nog minstens één leven zien. Het onderschrift luidt: 'Een man in beschermende kledij rijdt op een scooter door de lege straten van Wuhan.'

Het eerste deel van die zin is zichtbaar, het tweede deel moet ik gewoon geloven, 'de lege straten van Wuhan'. Die worden met een kort stuk verlaten straat - gesuggereerd. Maar evengoed raast de ring, buiten beeld, achter de eenzame scooterrijder.

Steden zijn per definitie (druk)bevolkt. Daarom zijn lege, onbevolkte steden fascinerend, ook voor kunstenaars

In normale tijden zou dit, ik noem maar wat, een camerabeeld kunnen zijn van een verdacht individu. Want daar lijkt het wat op, een camerabeeld. Vooral gezien die vreemde, onhandige perspectief.

Het zijn evenwel geen normale tijden, dus geloof ik niet zozeer door het beeld zelf maar vooral door de bekende context dat we hier 'de lege straten' van de eerste besmette stad zien.

Een man in beschermende kledij in de straten van Wuhan. AFP

Of kortweg: de lege stad.

Dat een landschap 'leeg' is of toch lijkt, daarom gaan we erin wandelen. Of kijken we ernaar. Het is rustgevend.

Een 'lege stad' echter is een tegenstrijdigheid. Steden zijn per definitie (druk)bevolkt. Daarom zijn lege, onbevolkte steden fascinerend, ook voor kunstenaars.

Maar lege steden komen in soorten.

Als uit een zogenaamde spookstad inderdaad, zoals het woordenboek stelt, 'alle leven verdwenen is', dan zijn Wuhan en alle andere wegens het virus van de - buitenwereld afgesloten steden geen spooksteden, hoe vaak ze zo ook genoemd worden. Het leven is er immers helemaal niet verdwenen. Het is gewoon weg uit de straten en schuilt achter de gevels.

Steden waaruit daadwerkelijk alle leven verdwenen is, variëren van ruïnes tot postapocalyptische voorstellingen. Beide soorten zijn ruim vertegenwoordigd in de beeldende kunst – de laatste uiteraard ook in de film.

Ook zijn in de loop der tijden talrijke 'ideale steden' verbeeld. Daaruit is het leven niet verdwenen, daar heeft het niet-ideale leven gewoon geen plaats of daar moet het ooit nog komen.

Nogal wat schilders, net als fotografen, zien graag het bevreemdende, unheimliche van een (schijnbaar) lege stad.

Daar zijn verschillende redenen voor; een belangrijke is ongetwijfeld het licht. Dat is waar deze kunstenaars van leven.

Het spreekt vanzelf dat een stad met of zonder mensen in de publieke ruimte een ander soort licht veroorzaakt. Alleen al door de afwezigheid van die vele lichamen en hun bewegingen. Met als gevolg een soms onwezenlijke architectuur, andersoortige schaduwen, 'nieuwe' kleuren, een verschillende verbeelding.

Ik denk, in moderne tijden, aan schilders als Vilhelm Hammershøi, Giorgio de Chirico of Carel Willink.

De eerste heeft met gedetailleerd en realistisch weergegeven lege straten en huizen, waar geen mensen in optreden, vooral een stille opgeroepen. Het leven is er niet verdwenen, het verloopt er geruisloos.

Als een gerucht.

De andere twee voeren wel figuren op, maar vaak zijn dat enkelingen in een voor de rest ogenschijnlijk verlaten stedelijke ruimte – die iets surreëls krijgt door vreemde standpunten, peilloos diepe schaduwen en onwerkelijk licht.

Hun beelden zweven tussen dreigend en dromerig.

Ergens in het midden daarvan schildert Edward Hopper. Uitentreuren is hij de chroniqueur van de moderne stedelijke vervreemding genoemd. En van de bijbehorende eenzaamheid. En van (schijnbare) leegte.

Dat is allemaal begrijpelijk. Maar net als zijn eerder genoemde 'surrealistische' collega's had Hopper nooit de bevreemding kunnen vereeuwigen zonder zijn bijzondere perspectieven.

In de perspectief kantelen de dingen.

Net als deze foto bekeek Hopper vaak de dingen uit de hoogte, ongewoon uitgesneden en wat schuin. Dat zijn drie verschuivingen. Van de blik.

Dé manier om dat schuine op te roepen is de diagonaal. Daar maakt de foto ostentatief gebruik van. Een schilder die dat al even opvallend doet is Koen van den Broek (1973). De foto deed me spontaan denken aan zijn werk.

Neem *Hollywood Boulevard*, uit 2011, een typisch werk. De schilder heeft een voorliefde voor, onder meer, stedelijke objecten en ruimten. In het bijzonder stoepranden. Die heeft hij vaak geschilderd, en het liefst schuin. Dwars door de rechthoek van het doek.

Waar leiden al die stoepranden heen? Dat lijkt vaak de (retorische) vraag.

En dan voegt de schilder er graag een complex schimmenspel van schaduwen aan toe, waardoor het raadsel danig toeneemt.

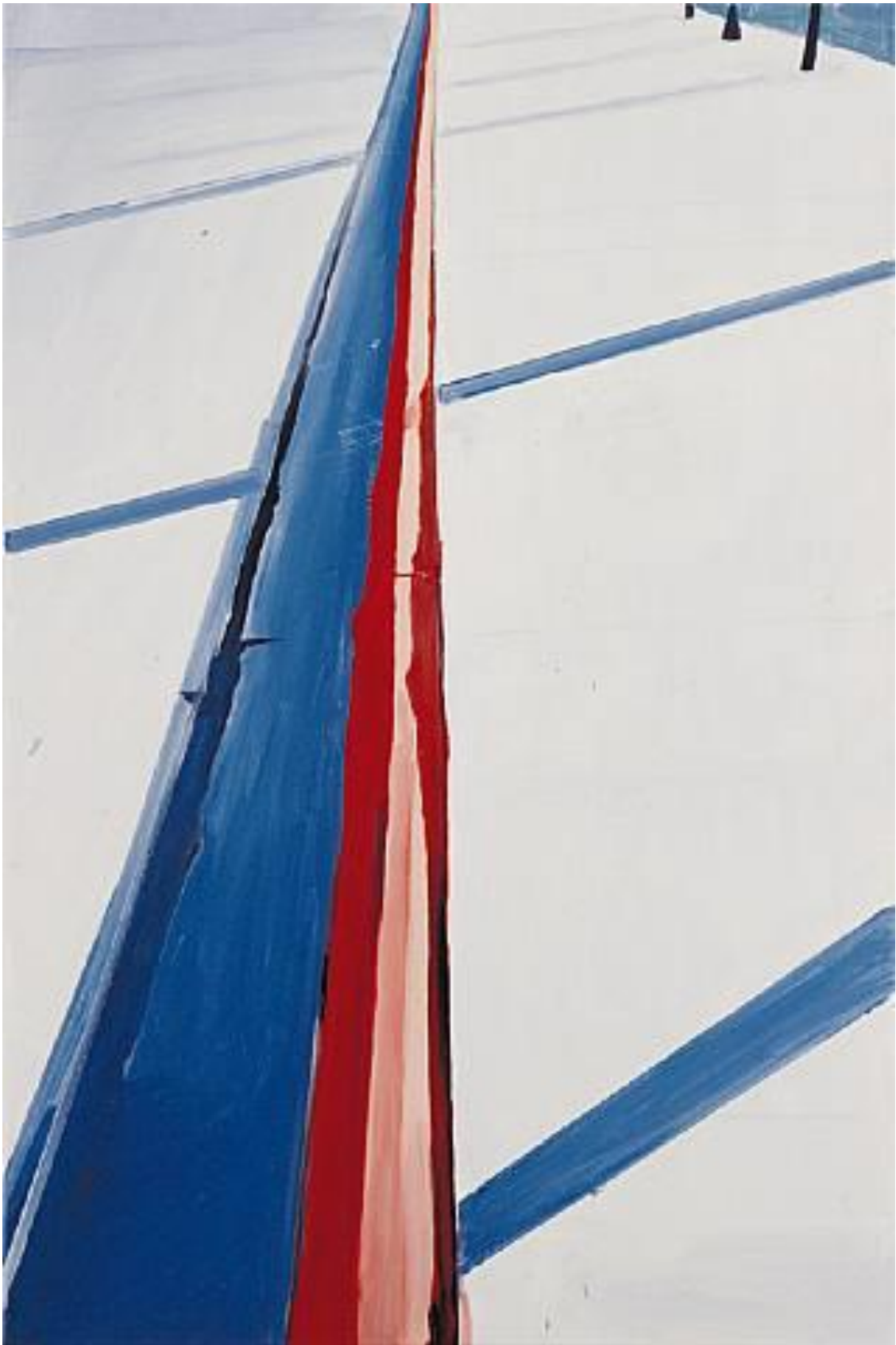
Ligt deze stoeprand van Hollywood Boulevard – cfr. de foto – in een lege stad? Ik kan het denken of niet, het is niet eens de vraag.

Het mooie aan het schilderij vind ik de even zinderende als wat kille stilte. Op de foto is dat, ondanks of net dankzij de allicht lawaaijige scooter in de verlaten stad, een doffe, dodelijke stilte.

KOEN VAN DEN BROEK: Afwezigheid is belangrijker dan aanwezigheid

Melrose Ave balloons (2007), Oil on canvas, 166 x 100 cm, courtesy S.M.A.K. Gent

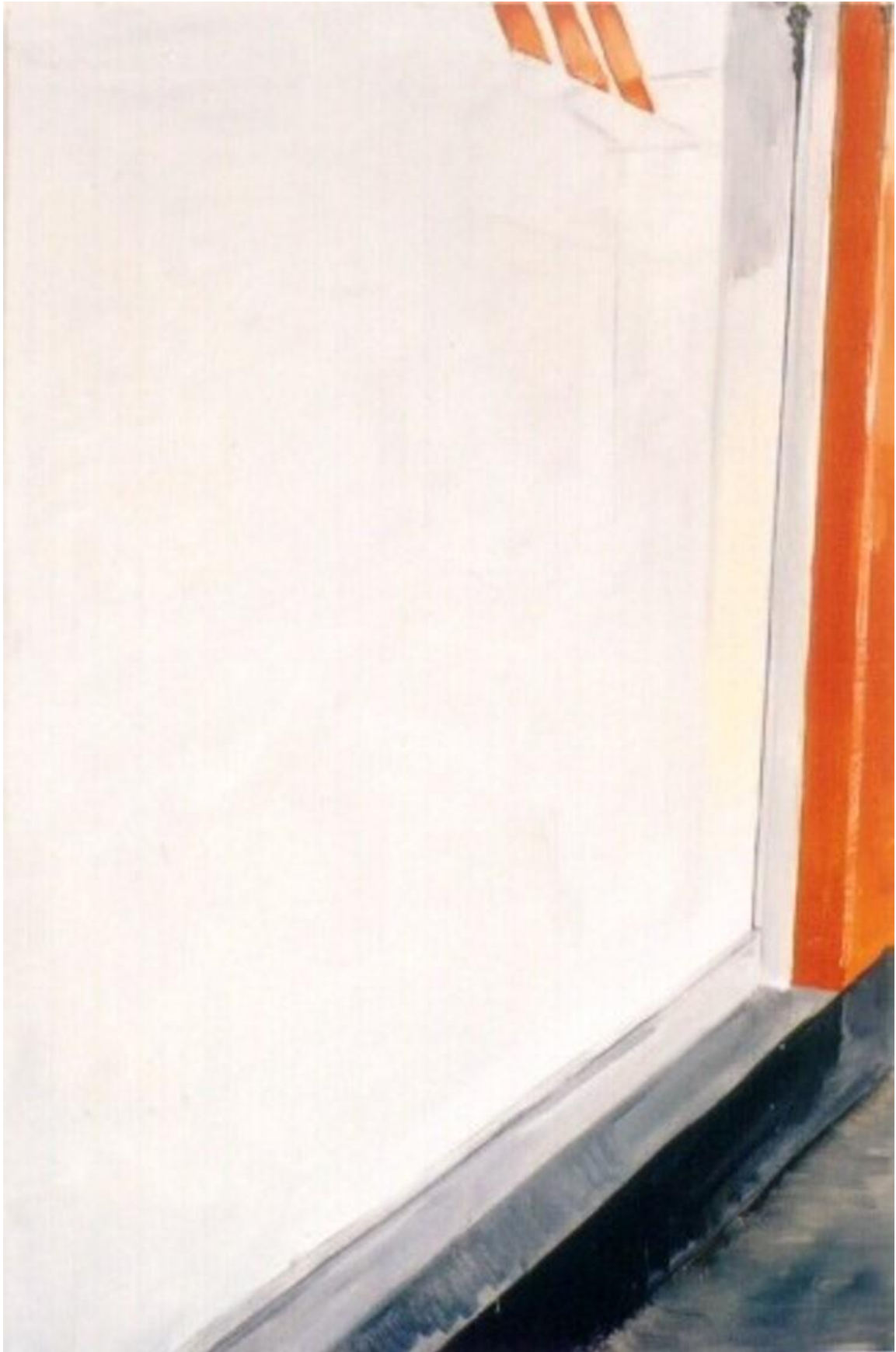

Fort Worth 2008, 165 x 110 cm

Fort Worth Yellow (2008)

Sidewalk-Reflection, 2001, 90 x 60 cm